

Το Λυκόφως του Κοινωνικού

Γράφει ο Παναγιώτης Μαυρέλης

Η Κατάσταση Πολιορκίας και τα διατάγματα του εγκλεισμού είναι η ουρανομήκης ιαχή του παγκοσμιοποιημένου Κεφαλαίου. Η κοσμογονία του 21ου αιώνα. Το τέλος της κοινωνίας του ανθρώπου. Η «κοινωνική αποστασιοποίηση» δεν είναι τίποτα άλλο παρά ευφημισμός. Το απέραντο πλανητικό lockdown είναι ο επιταχυντής του μεγάλου μετασχηματισμού. Η κοινωνική ζωή απαγορεύτηκε, αλλά το τεράστιο κοινωνικό εργοστάσιο στέκει στο βάθος του. Πάνω στην έρημο του Κεφαλαίου. Τη κοινωνική έρημος που έσπειρε.

Δεν ξέρουμε αν κάθε φορά, η Ιστορία επαναλαμβάνεται σαν φάρσα ή σαν τραγωδία. Τα πράγματα όμως σήμερα είναι τραγικά, όπως ήταν και παλιότερα. Η λεγόμενη «πρωταρχική συσσώρευση», οι «περιφράξεις», ο χωρισμός των παραγωγών από τα μέσα παραγωγής, ο διωγμός των αγροτικών πληθυσμών από την γη τους ίσως δεν είναι το «προπατορικό αμάρτημα», αλλά ο μόνος τρόπος που το Κεφάλαιο κινεί την Ιστορία. Η βία, ο εξαναγκασμός, η αποστέρηση.

Με την εισβολή του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής στις ζωές των ανθρώπων και τις περιφράξεις των κοινών γαιών (common land), οι άνθρωποι της υπαίθρου αποστερήθηκαν τα μέσα για την επιβίωσή τους, εγκατέλειψαν την γη τους και συγκεντρώθηκαν στα αναδυόμενα αστικά κέντρα για να δουλέψουν σαν μισθωτοί εργάτες στη βιομηχανία. Πολλοί δεν αφομοιώθηκαν στον νέο βιομηχανικό κόσμο. Στη μακρά διαδικασία «πρωταρχικής συσσώρευσης», το «προγραμμαμένο αυτό προλεταριάτο» αντιμετώπισε τη φυλακή, τα βασανιστήρια, το θάνατο. Με βία και τον εξαναγκασμό γεννήθηκε η κοινωνία του Κεφαλαίου.

Στις αρχές του 19ου αιώνα άνθισε η αγριότερη εξέγερση ενάντια στις μηχανές του Κεφαλαίου. Ένα κίνημα βραχύβιο που συντάραξε με την έντασή του τη βιομηχανική Αγγλία. Η πρώτη Βιομηχανική

Επανάσταση, η εισαγωγή νέων τεχνολογιών στη παραγωγή έστρεψε τους τεχνίτες που έχαναν τη δουλεία τους, ενάντια στις μηχανές που τους αντικαθιστούσαν. Ο εξέγερσή και η σφαγή των Λουδιτών, παρά την εχθρότητα των συγκαιρινών τους και τη χλεύη των κατοπινών, στέκουν για να θυμίζουν πως η κραυγή τους είχε έρθει από το μέλλον.

Περιφράξεις και θυσίες

Θα ήταν ανακουφιστικό να υποθέσουμε ότι στην αυγή της 4ης Βιομηχανικής Επανάστασης δεν έχουν απομείνει κοινά για να περιφραχθούν και απόκληροι για να θυσιαστούν. Όμως, ας μην τρέφουμε αυταπάτες, αυτό ακριβώς συμβαίνει σήμερα. Περίφραξη του τελευταίου κοινού που απέμεινε στον άνθρωπο. Του Κοινού των Κοινών. Της Κοινότητας των ανθρώπων. Σε κάθε γωνιά του πλανήτη αυτό που συντελείται είναι η «περίφραξη της κοινωνίας». Ο αποχωρισμός του ανθρώπου από τις μορφές του κοινωνικού. Η αποστέρηση των τόπων του συλλογικού. Ένας τόπος μόνο για χωροφύλακες και υγειονομικά αποσπάσματα. Ένας μη τόπος. Μια δυσ – τοπία

Η ιστορία του ανθρώπου είναι η ιστορία των κοινωνικών μετασχηματισμών. Σήμερα όμως, το Κεφάλαιο δεν αναδιαρθρώνει απλά τη κοινωνική δομή, την εξαϋλώνει. Αυτό που διαπιστώνει κάποιος περπατώντας στους άδειους δρόμους των πόλεων δεν είναι παρά μια έρημος. Μια κοινωνική έρημος. Η έρημος του πραγματικού.

Η Σιδηρά Κυρία το είχε διακηρύξει από την δεκαετία του '80: «δεν υπάρχει κοινωνία, μόνο άτομα». Τώρα αρκεί κάποιος να βγει στο μπαλκόνι του για να το διαπιστώσει. Έξω από τους χώρους της απομόνωσης δεν είναι η πόλη. Πέρα από το κατώφλι των σπιτιών δεν είναι η γειτονιά. Είναι μια «περίφραχτη κοινωνία», ένα στρατόπεδο συγκέντρωσης.

Η 4η Βιομηχανική Επανάσταση συνίσταται σε αυτό ακριβώς. Την απαλλοτρίωση της κοινωνίας και την από-ανθρωποποίηση του ανθρώπου. Τα Big Data και η Τεχνητή Νοημοσύνη μας εισάγουν

στον 21ο αιώνα, το Νέο Μεσαίωνα. Προαναγγέλλουν τον ενταφιασμό του ανθρώπου. Τον θρίαμβο της μηχανής, της νεκρής εργασίας. Στο εξής, ψηφιακός κόσμος θα είναι ο πραγματικός κόσμος. Ο ψηφιακός άνθρωπος θα είναι ο πραγματικός άνθρωπος. Εργασία από το σπίτι, κοινωνικές σχέσεις με τηλεδιάσκεψη και σεξ με live-streaming. Ένας τεχνολογικός ζουρλομανδύας. Ένας κόσμος απόκοσμος, υπό το άγρυπνο βλέμμα του Μεγάλου Αδελφού. Αυτό είναι το μέλλον που κηρύσσουν οι αρχιερείς της τεχνολογικής εσχατολογίας. Μια δυστοπία, όπου δεν υπάρχει τόπος για τον άνθρωπο, παρά μόνο για ψηφιακούς υπηκόους. Αυτός είναι ο νέος κόσμος που αναδύεται από την κοινωνική έρημο.

Η τεχνολογία δεν απελευθερώνει. Είναι ένα παιχνίδι με σημαδεμένη τράπουλα. Μια θανάσιμη παγίδα για την ελευθερία του ανθρώπου. Μια πλάνη που μας έριξαν οι νεωτερικές ιδεολογίες. Η παραγωγική χίμαιρα δεν οδηγεί στο «βασίλειο της ελευθερίας» αλλά στα βάραθρα της υποδούλωσης.

Ζούμε το τέλος του ιστορικού κύκλου. Τα πράγματα εξωθούνται στις έσχατες συνέπειές τους. Η ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων έφτασε στο απόγειό της. Η νεκρή εργασία κατασπάραξε τη ζωντανή, η μηχανή καταβρόχθισε τον άνθρωπο. Η εικονική πραγματικότητα απέκρυψε τη πραγματική ζωή. Το Κεφάλαιο δεν γεννά πια τους νεκροθάφτες του. Ο επιστημονικός σοσιαλισμός τα έκανε μαντάρα. Η πρωταρχική συσσώρευση τώρα ολοκληρώνεται.

Δεν μπορούμε να κατηγορήσουμε τον Μαρξ ότι δεν είδε την εξέλιξη αυτή. Ούτε όμως μπορούμε να του συγχωρήσουμε την αθεράπευτη λατρεία του για την «επανάσταση» της μηχανής, για την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων. Για τον εγκλωβισμό των απελευθερωτικών εγχειρημάτων στη φενάκη της τεχνικής και της προόδου. Τελικά, το ανώτερο στάδιο ανάπτυξης του καπιταλισμού είναι ο «σοσιαλισμός με κινέζικα χαρακτηριστικά». Ο Μαρξ τυφλώθηκε από την λάμψη της καπιταλιστικής ανάπτυξης. Οι Λουδίτες δικαιώνονται. Τώρα πια, η προοπτική έχει αντιστραφεί. Για την ελευθερία του ανθρώπου πρέπει να βαδίσουμε ενάντια στην Ιστορία.

*** Ο Παναγιώτης Μαυρέλης είναι Κοινωνιολόγος**

πηγή: in.gr